

«ДЕФЦИТ ЗНАНЬ В СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ» ЯК СВІТОВА ТЕНДЕНЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН НА ЗЛАМІ ХХ–ХХІ СТ.

Лемішка Діана,

магістрантка I-го року навчання
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
e-mail: diankalemishks@gmail.com

Науковий керівник: **Ігнатенко Наталія,**
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Освітня система не може існувати окремо від суспільних перетворень та зміни світових парадигм. Проблема впливу суспільних тенденцій на освіту є відносно новою, тому залишається актуальною. Такі вчені, як Т. Яковенко, О. Огієнко, І. Валлерстайн у своїх дослідженнях зосередились на аналізі трансформацій освітнього середовища; О. Мельник, О. Гомілко, С. Пролеєв [10] зосереджували увагу на характеристиках етапів соціокультурного розвитку ХХ - поч. ХХІ ст.; питанням модернізації системи освіти С. Гнатюк, І. Коляда, М. Михайліченко [6].

Кінець ХХ ст. можна вважати етапом прогресивного переходу педагогічного процесу до практичних дій. Для розвитку інтелектуальних здібностей учнів запроваджувалися методики для активізації навчальної діяльності. Концепція інформаційного суспільства утверджувалась до кін. ХХ ст. Попри це, суспільство не набуло достатньої кількості умінь та навичок для використання накопичених інтелектуальних ресурсів для свого гармонійного становлення та розвитку. У більшості випадків, знання використовувались, як матеріал, яким необхідно скористатись для винайдення нових послуг і товарів.

На зламі ХХ–ХХІ ст. людство зіштовхнулось із зміною глобальних парадигм на усіх рівнях особистісних комунікацій. Чинником послужила інформаційна революція, яка спричинила зміну суспільних орієнтирів та перевела акцент суспільства на розвиток системи використання знань. Концепція «інформаційного суспільства» найчастіше використовувалась для характеристики суспільства кін. ХХ ст., коли на етапі постіндустріального розвитку людство не прагнуло еволюціонувати способом здобуття і застосування нових знань та навичок. Проте, на даному етапі суспільного розвитку виникала потреба переформатування знань новим способом. Тому, у сучасній літературі дана концепція має назву «суспільство знань» або «мережеве суспільство».

Дослідження Д. Белла доводять, що перехід до «суспільства знань» є закономірним процесом нової стадії розвитку цивілізації [2]. В свою чергу, продукуванням нових ідей, пошуку підходів та моделей для освітньо-професійного розвитку. Вчені О. Гомілко та О. Петрушенко у своїх працях виділяли ряд факторів, які послужили переходу на новий етап розвитку та створенням нової системи усталених норм у суспільстві. Серед них можемо виділити економічні розриви між країнами, різні рівні життя населення, зміни у культурному житті людства. Дані характеристики виступали каталізаторами у переході на новий етап соціального розвитку.

Варто зазначити, що з етапом світового економічного розвитку, розвиваються всі сфери інтелектуальної та розумової діяльності людей, що, у свою чергу, стимулює процес інформатизації суспільства та зміни в соціальній структурі.

Суттєві зміни, які відбуваються в усіх сферах сучасного суспільства, відображаються у нових тенденціях та напрямках розвитку педагогічної теорії та практики. Осмислення феномену наукового пізнання спонукає до обґрунтування сучасних соціальних явищ, породжує «нову людину» та вибудовує нову соціальну структуру [1]. Світові глобалізаційні процеси, євроінтеграція, прискорення науково-технічного і соціального прогресу і т. і., неминуче позначаються на системі освіти, загострюючи протиріччя у розвитку педагогічної теорії та практики. Усталені педагогічні моделі все частіше не спрацьовують, змушуючи педагогів шукати способи їх удосконалення. На сучасному етапі освіта в Україні перебуває у стані модернізації, тому загальні тенденції світового розвитку активно простежуються.

Розвиток освіти зумовлюється реакціями на нові цивілізаційні виклики та суспільні реалії, співвідносить із тенденціями та перспективами розвитку людства. Проте, оновлення навчально-виховної практики не завжди ототожнюється із соціальними вимогами, викликами та темпами цивілізаційного розвитку [6, с. 44]. Нові стратегії розвитку української освіти диктують переосмислення мети та цілей підготовки суспільства задля збільшення конкурентоспроможності, пошуку засобів модернізації змісту освіти.

Оскільки, традиційне навчання ставить перед собою мету: передати учням і домогтися засвоєння ними якомога більшого обсягу знань. Педагог транслює вже осмислену й диференційовану ним інформацію, визначає навички, які, на його думку, необхідно сформувані в учнів. Завдання школярів – якомога повніше й точніше відтворити знання та способи діяльності, створені іншими. Отримані в процесі такого навчання знання учня є певним обсягом інформації з різних навчальних предметів,

що існує в його свідомості у вигляді тематичних блоків, котрі не завжди мають смислові та значеннєві зв'язки [9, с. 6].

Ознаками, які вирізняють «суспільство знань» є пришвидшений темп життя та постійне оновлення технологій, переважання інформації на знаннями, наявність ресурсів але не вміння раціонально їх використовувати. Тим не менш, не зважаючи на постійне оновлення технологічної бази, велику кількість інформативних джерел та можливостей суспільство XXI ст. зіштовхується із «дефіцитом знань в суспільстві знань»

Пояснюється цей процес, на думку С. Пролєєва [10, с. 22] небажанням особистості пізнавати та здобувати знання. Цей процес замінюється високою мобільністю в інформаційних мережах. Зважаючи на такі прерогативи «суспільство знань» спроможне використовувати інформацію у готовому вигляді, а не засвоювати її та застосовувати. У зв'язку із цим виникає два нерозв'язаних питання: 1) зростанням ролі освіченості та освіти, підвищення її значення для особистості; 2) кризове становище у структурі сучасного освітнього процесу.

Висновки. Таким чином, перетворення у сучасному світі вимагають якісно нових організацій системи освіти, мета якої повинна базуватись на визнанні ролі знань, як каталізатора суспільного прогресу. Зважаючи на умови соціокультурних змін XXI ст., розвиток освіти повинен перетворюється на світову тенденцію, організовану за сучасними стандартами, інформаційними та інноваційними технологіями, задля формування «суспільства знань» виключно у реальних його проявах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К. Державний стандарт шкільної історичної освіти: в пошуках оптимального варіанту. *Історія в школах України*. № 2. С. 6–8.
2. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навч. посібник* / Упоряд. Віталій Лях. Київ: Либідь, 1996.
3. Гомілко О. Суспільство знань як виклик раціональності. *Філософія освіти*. 1 (16), 2015. С. 26–38.
4. Кальницький Е. А. Концепція постіндустріального суспільства Деніела Белла як підґрунтя формування концепцій інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Філософія права. 5 (19). С. 137–142.
5. Мельник О. Л. Інформаційне суспільство та суспільство знань – становлення та розвиток понять. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2 (20), С. 57–60.
6. Михайличенко О. В. Суспільно-політичні та гуманітарні науки: теорія, історія та методика навчання: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. 347 с.
7. Михайличенко М. В. Рудик Я. М. Освітні технології: навчальний посібник. К., 2016. 583 с.
8. Петрушенко О. Поняття «суспільство знань», його аналіз та оцінка. *Гуманітарні візії*. № 2. С. 105–109.
9. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с.
10. Пролєєв С. «Суспільство знань» як антропологічна ситуація. *Філософія освіти*. 1 (14), С. 7–24.